

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*

Gyrodactylus salaris er en av de viktigste årsakene til laksedød i dag. Parasitten ble innført til Norge på begynnelsen av 1970-tallet via infisert settefisk fra Sverige. Den nordatlantiske laksen er svært følsom for *Gyrodactylus salaris*. Praktisk talt alle laksunger i et infisert vassdrag vil dø. Etter få år vil antall voksen laks bli dramatisk redusert, og den lokalt tilpassede laksestammen vil være truet av utryddelse.

Tilstand

Nasjonalt viktige lakseelver er rammet

Utbredelsen av *Gyrodactylus salaris* i Norge er fortsatt avgrenset til enkelte regioner, men flere nasjonalt viktige lakseelver er rammet. Siden 1975 er parasitten registrert i 46 vassdrag og 40 fiskeanlegg. Saneringer av infiserte fiskeanlegg og kjemisk behandling av smittede vassdrag har redusert forekomsten av parasitten.

Genbank for laks har reddet de fleste infiserte laksestammene fra utryddelse.

Konsekvenser

***Gyrodactylus salaris* utrydder laksestammer**

Gyrodactylus salaris spiser av laksungenes hud. Dette gir sårskader, og laksungene får problemer med væskebalansen. Problemene forsterkes ved at bakterier og sopp setter seg i sårene. Parasitten kan formere seg svært raskt. Den føder unger, og ungen er "gravid" før den selv er født.

Det er funnet mer enn 10 000 parasitter på en laksunge. Et stort antall parasitter fører til at laksungene gradvis svekkes og dør. *Gyrodactylus salaris* kan også feste seg til voksen laks som kommer opp i en elv for å gyte. Den voksne laksen blir ikke direkte påvirket av parasitten, men bidrar til å spre parasitten oppover i vassdraget.

Laksestammene fra smittede vassdrag blir sterkt redusert bare 3 - 4 år etter smitte. Erfaringen fra de fleste norske infiserte vassdrag er at parasitten fører til bortimot total utryddelse av laksestammen.

Gyrodactylus -infiserte vassdrag og uregistrerte fiskeanlegg med regnbueørret representerer i dag den største smitterisikoen overfor andre vassdrag. Dersom det ikke gjennomføres tiltak for å utrydde parasitten eller smittebegrensende tiltak, vil den spre seg til nye vassdrag og områder.

Ut fra dagens erfaring og kunnskap om parasitten og dens virkning på laksen, vil en utvikling med stadig spredning av parasitten få alvorlige konsekvenser for norsk laks og laksefiske.

Påvirkning

***Gyrodactylus salaris* kan spres av fritidsfiskere**

Gyrodactylus salaris spres sjelden på andre måter enn ved flytting av fisk og vandringer av smittet fisk i brakkvann, men kan også spres med fiskeredskaper, båter eller annet utstyr i vassdraget. Ved lav vanntemperatur kan den leve frigjort fra sin vertsfisk i ca en uke.

Gyrodactylus salaris kan i tillegg leve og formere seg på regnbueørret og røye. I tillegg kan parasitten også feste seg til andre fiskearter, og dermed bli spredt til nye områder.

Tiltak

Kjemisk behandling og informasjon viktige tiltak

Tiltak som er gjennomført for å hindre smittespredning har blant annet vært informasjon, desinfeksjon, helsekontroll og stenging av fisketrapper. Kjemisk behandling av vassdrag og sanering av smittede anlegg har vært viktige bekjempelsestiltak.

Smittebegrensende tiltak

Informasjon til publikum om gjeldende regelverk er vurdert som det viktigste tiltaket for å redusere smitterisikoen fra fiske- og friluftslivsaktiviteter. For å unngå smitte er det bygget desinfeksjonsstasjoner som er tilgjengelige for publikum. For at det skal åpnes for fiske i smittede vassdrag krever veterinærmyndighetene at fiskeutstyret blir desinfisert etter endt fiske.

Utsetting av fisk i infiserte vassdrag bidrar til å opprettholde et høyt infeksjonsnivå i vassdraget, og dermed økt risiko for smittespredning. Av smittehensyn skal det ikke settes ut fisk i infiserte vassdrag.

Det foregår en kontinuerlig overvåking av *Gyrodactylus salaris* i Norge.

Utryddelsestiltak

Bruk av vandringshindre, som stenging av fisketrapper og etablering av fiskesperrer, begrenser parasittens utbredelse i vassdraget. Før hver kjemiske behandling blir det vurdert om det er hensiktsmessig å bygge fiskesperre.

Den eneste muligheten for å utrydde *Gyrodactylus salaris* fra et infisert vassdrag er kjemisk behandling av vassdraget. Det er miljøvernmyndighetene og Mattilsynet som fatter vedtak om kjemisk behandling. 21 vassdrag er friskmeldt per mai 2010 etter vellykket kjemisk behandling. Ytterligere 5 vassdrag er behandlet, men er fortsatt ikke friskmeldt.

Overvåking etter kjemisk behandling foregår normalt i 5 år før vassdraget friskmeldes. Resultatene fra kjemisk behandling av infiserte vassdrag viser at det er mulig å bekjempe parasitten.

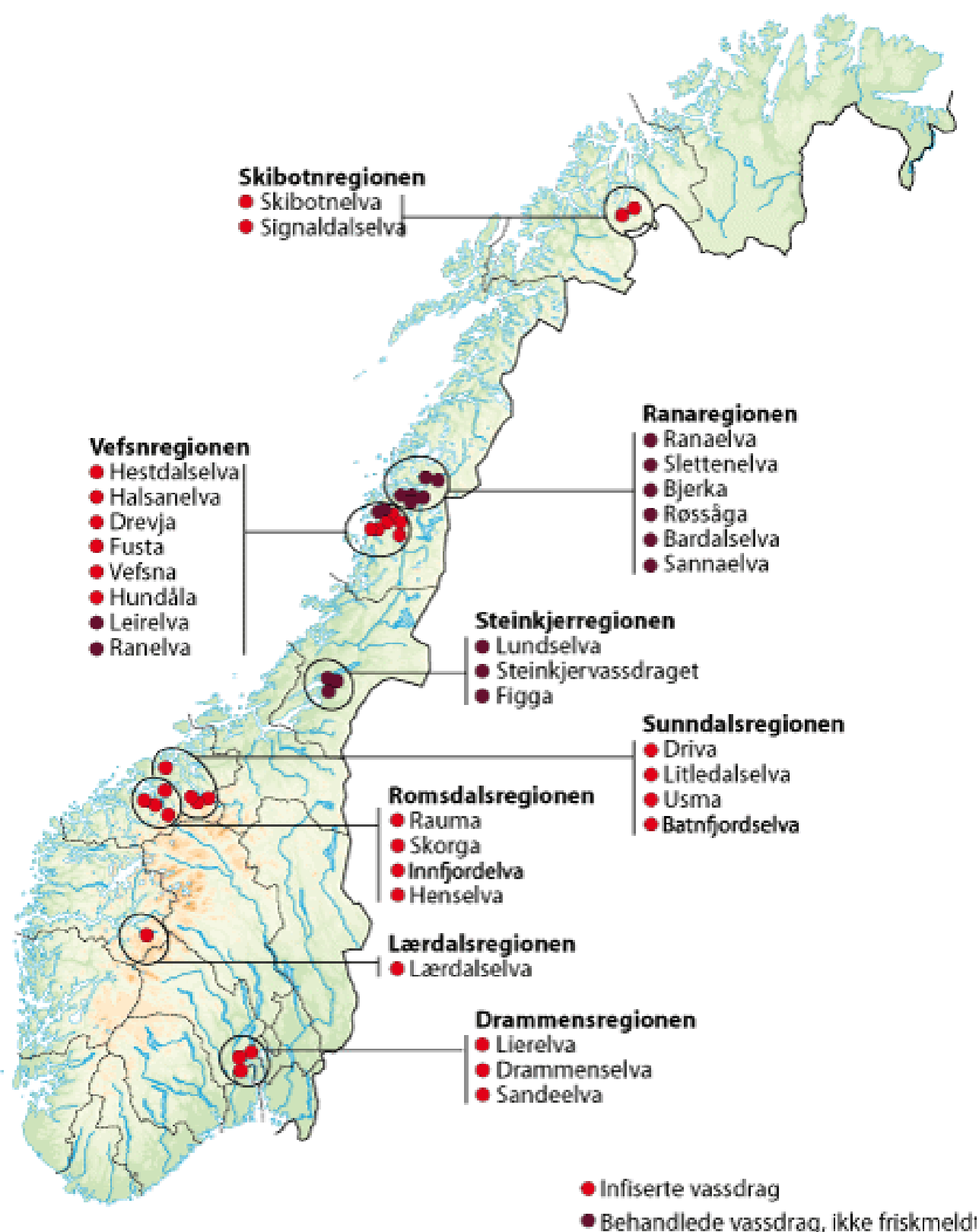
Publisert av Direktoratet for naturforvaltning, 10.06.2010, 10:27.

www.miljostatus.no/Tema/Naturmangfold/Laks/Lakseparasitten-Gyrodactylus-salaris/

Ytterligere informasjon samt informasjon om desifisering finnes på

<http://www.padling.no/t2.asp?p=58942>

Vassdrag infisert av *Gyrodactylus salaris* i 2009

Kilde: Direktoratet for naturforvaltning, 2009
www.miljostatus.no